

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36.

Fylke: Telemark.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Tinn.

Emne: Helsingjarten og ælfend.

Bygdelag: Vestfjordalen.

Oppskr. av: O. Lav O. Skiland

Gard: Skiland.

(adresse): Skiland

G.nr. 115. Br.nr. 2.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Gardbru/Pan. 7 1877.

SVAR

1. Stolle gjer jamine til ein ting dei er samde i ved å niþþa med hovudet. - Skal det vera nei, so vifta dei frá seg med handa, eller og slekt iþþje svara på nokon ting den andre tala om, men ser myven ut. -
2. Det er berre tjende folke dei mevetrelsa på. - Framanfolke får greie seg med å niþþa til, når dei fer framom. -
3. Den mest vynde mann trelsa først, ved å laga seg til med labben og handtoll hin, og bær var samde i det. -
4. "Gudag å talt þe sist" - ja ein, "Sjöl banna" - ja den andre, og så gjer dei eit atters teg og vaggalite i rutineret røynsle, og þrum-å lite før dei þjem i samtale. - Det var trelsa ligt på alle også þvende og born, når dei møttest på ein veg. -
5. Det er gjer helsing på langframande slektningene. - Møter ein prestem so lyfta dei på hatten og niþþa. - Embetsmenn, storbonde og brutseigara var mein utþjende þen, før i tida dei buddle iþþje fast þer. Det var berre bygdeleusmannen. -
6. I slutten av 1880 åra, såg eg som gutunge at dei

på Rynstjuegarden heldt tratten framfor an-
lebet med dei stod ved ein grav, der ein
vart gravlagt. -

Når dei kom inn ein stad der eit lite barn
var, som ikkje var Kristna, so held dei luva
under armen, ellers mista dei ho. Dette for
dei med som skøy. - men hvem veit? -

7. Dei helsa meir hjarteleg på hinnaan når
dei var i Rynstjuehus, og brestes på Rynstjuehau-
gen og talas ved, for å spørja nytt, men no er
dette min arlagt. - Når folk samlas til lag,
var det ovleg med helsing kor du smudde dig,
såg dei nevere oppe og i kleem. -

8. Dei helsa på alle, og born fekk ei serleg
klassisk omtale. -

9. So godt kjennskap og veneskap var aldri
spurt, at folk fekk synleg klapp på øksta
for det. -

10. Dei tok av seg hatten når dei høyrde klok-
keringing. - Når ein for på åkeren og ville så,
tok ein hatten av, og kasta ein neve kom, og sa
„i jössu namn“. - Noannen var f. 1815.

11. Stående folk stansa opp, når dei møtte
lite ferd, med dei for framom. -

12. Ei Gudis Koli sat til stauls på Lidvord-
fist all ein dag. - Trå den staulen ser dei
ein lang stein opp på ein nut, högrest og
hadda mot nord. - Den kalla dei „Guvstein“.
Om våren når Gudis kom so langt at ho såg
han sa ho: „Guss-lön fe de Guvstein“. -
Om hausten sette ho dravle og smør under
steinen i ei mjölke-ringe. - Om våren tenka
ho der att. - Lisbe gong Gudis var der, helsa
ho seg ut frå den. „Star no vel da Guv-
stein å Guvstein-nuten me, no er e so

gammal e ser de aller meir."

13. Det er ikkje er nemnd ei Gudst på Noiti, som mor åt Jon. omlag 1740. For det den Gudst. 13. Det kan vere vanskeleg nok med helsinga i den utike årstida, men utetter morgon sa dei gomoren eller "gumorn" som dei sier her, og so sier dei "gudag" og "gudvele" og "gonaft". - Eldre folk her helsa ikkje med "moren" eller "middag", "fta" eller "aften". - Men dei yngre er litteglad med helsinga. -

14. Det er mangt som tyder på at helsinga blir omlagt eller forta nokre lettvin. - Men dei rukna det ikkje for usomeleg om dei gjer nokon misstak.

15. Ei eldre helsing har og vore brukta for omlag 40 år sidan. - "Gumote", "adjö" og "farvel". "Du må leva", "Du må ha de", - sier dei no. Og so er det "gomor", - som dei og brukta i telefon-samtale. -

16. Nokon visse svar på usomeleg helsing er ikkje vanleg å høyre, men det kan vera dei som vert foranga, og tala dei til rette, når dei visar lyte på myndnad for hin eller hi. -

17. Det ser ut til at dei greie seg med denne stengje helsinga, "moren" eller "godmorn" heile døgeret rundt. -

18. Det var ikkje helsa med vanleg signing-ord for det strevet dei held på med, men dei sa som so til luttke med det dei held på med. - Var det ein gard dei rydda og byggde, sa dei at det vord til, velsigning, so lange verdi står. -

19. Når ein kom inn og helsa "gudag", sa dei "gudringde" og ein stol vand 2 ft fram. -

20. Når husbonden treffer ein gjest ute i sine so neve helsa dei på kvarandre og gjester blir bedi

inn i stogo so helsa han gudag og husbonden
svara, "gudsingde", og so gjeng gjester og nere helsa
pa husfolka, og so sette han seg i stolen, eller bost
i ein benk, eller Rubbestol. -

20. Hadde ein eit smoggerend til husbonden, so
banka dei pa dorramma ute, og var det staand
til ein av husfolka kom ut. Det kalla dei a
banke pa. Til det bruk hadde dei i gamal tid
ein Arehamar hangar ute ved dora. -

Var husbonden inne so kom han ut, og dei tala
om det som var spunt om. -

Det kunne og hende, at ein banka pa, for a ver-
sa beder inn, om det var von om husbonden
hadde ein skjent. -

21. No er det vanleg a banke pa dora for ein
gar inn til folk, men dei brukar au a banke utanfor
og star og venter som i gamal tid. -

22. Banka det pa dora, so sier dei som er inne, "Kom
inn" og der vent den framande staand ved dora
med hatten i handa, til dei ber han setja seg. -

23-24-25-26-27. - Kjende var det helsa med, ved a nik-
ke med hovudet eller hoviste framferd og vanleg
helsing ut i lufta. - Det kunne vera ein handels-
kar, som ved arleg tilfjing var det kjend og helsa med
ein annan kjendskap helsing, med nere tale. -

28. - Og kjenner i alle til at dei turka av stolen for
ein framman gjest for ein sette den fram. -

Skien eg har kjennskap til at det var ein som
bad vertinna a turke av benken, og da det var
gjort ferde han slengt etter seg ei usomeleg bars-
vendt helsing i stor fornarming. -

29 Kom det langframande gjester til gands, gjeste
dei dem i mote ut pa dorrulla (derrhella) og hel-
sa dei velkomen med handhelsing og vurdmad
og alle gjeste inn i stogo og sette seg. Dei gjorde

ihvittje meir av det da med helsinga. -

Var det ein som var i slektskap og tilfelleleg
Rom inn vant ho eller han ståand ved døra og
for å vise stor vyndnad og finleite tok ho no-
vre halleleg til sida bortetter og veiva rundt
med hendene til at husfolka fetere summa seg
å skruva fram ein stol der ho sette seg. Etter van-
leg helsing. -

30. Dei helsa so valpene dei gamle. - Og hug-
sa som smågut at godmor sa, når ho helsa.
"Farer no veel o fatter fe me o fe seinaste veel-
jore". "Far veel o fatter fe me". "Sjöl fatter
å lev veel". - vart det svara, og alle so tok dei
kravandre i handa. -

31. Dei bed dei velliva og lutte på reisa. -
Lykkeleg reis sier some. - Og so sende dei hel-
sing med dei til andre kjendte, som tur noko
inna. -

Det var vanleg ærend å bera helsing, frå den
eine til den andre i gamal tid, og so gjette dei
på vitjing med dette, og spurde nytt. -

32-33-34-35-36-37. - Fryse-oppittet til farvel
er telt utkjennelig i Finn-tygdene, og blir
reina for usømeleg, om det enn skulle gje
edel uttrykke for glede og velvere. - Og har
ihvittje noko med, "flått-ring" og "fleitt-ring". - å
gjera. - - - Stev eller Odens gamle lære i
"Haavannaal". "Sted nøy i myrre ovalle: man-
ge er dagrens augo". -

Gjer nokon eit trykk so er det i löyrdom. -

38. Løte småbarn får nok bonre plom og tryss.
av mora, men meir sjeldan av andre. - Ein
høyre nok at dei yngre tala om noko di Palla
plom, som skal gje uttrykke for søtleite. -

39-40. - Det er nok mora som byte nase med

borna sine. sjeldan faren. - Han huska dei på armar. -

I den gamle tida var borna literna med fuglungar og mykje gjæve. - Ein gang kom det tvo små god-born til Aase Ingolfstand 7. 1770 åra. - Da sette ho dei i høgsæde og la seg sjølv over bordet og sa. - "Velsigne dit - Pan fuglongar". -

Bei omno segn sier, at det var ei Pjerring som byggde på ei bu, og so sette ho borna sine innat ein stor stein so ho sag dei til Pvar tid. - "Der ser e dit Pan fuglongar mine". - Toke ho opp at so dei roa seg til. - Der staulen tride "Fuglasstein". - og der er hus enno. -

41-42-43. Foreldre kunne nok Plasser med borna skundom, men i Pkje nokon Pjerring for med tjær feikn mellom god-folke, anten med Pjalle eller åtgjerdle av varone i søt iending. -

44. Når ein feire ei gave, so talte ein og sa "Aa! Aa! og ynis". - "mange turen Aa! Aa! Aa! Aa!". - Aa de lyt gjera de me ni hundre ni å misti, var det skundom svara. Den som feire ein slike Aa! Aa! sa da. "Gjette noko Aa! Aa! fe, til lykke, og slik de med hel-da". -

Når dei feire ei gjæv vengave, var det i Pkje nok med berre neven, men dei talte opp eller til obogen, er eit u Pkje ein Pan høye. -

Når ei Pvende sat som gjesti høgsæde i gamal tid, var ho felt unnselig. "Fornövin" "Årbiben". - og reiser seg opp, men ho vant mött av vertinna å skruva atkende. Ho skulle forsyne seg med mat og drykke, let

ho til, og sannelig der tok ho kniven opp
att og forsynde seg bebre. -

Da seremonien var over, kunne ho takke
for maten med dei for nemde ærvendige
ordlag. -

45. Dei helsa kvarandre med, god god, god god
år. - Dei andre gestdagane sa dei i alle nokre om
So heloa dei til slutte med Areloring, trid-
laup. og barnefødsel. -

46. Dødsfall og motgang tok dei imot stillfa-
rande og farnatt. -

47-48. Dei gjestet i stille ferd og satte drar
til grava med rist, og sette ho ned, og da dei var
ferdige, tok dei av seg hatten og dag inn i den,
inn i mørket. - -

49. Dei uttrykte sin varvyrnad for an-
dre, ved å seie at dei, "sjette". - og ved anan
åferd ved å herme etter dei. -

50. Det har vore vanleg saleskirke at ein sier
tu til bønder og bygdefolk. - Til byfolk laut
ein helot seia. De- eller fer. -

51. Til presten laut ein seia, Han, - han, Tar, som
no lenge sidan er avlagt. -

Til byfolk sier ein, Han, him eller De. -

Til bygdefolk blir sagt, De eller ho. - eller
og henna. -

